

970909-1

Klasický darwinismus považuje výklad evoluce z nahodilých (genetických) změn a z následující selekce (boj o přežití) za dostatečný. To je nepochybně jeho hlavní vadou. Ani o roli náhodností, ani o významném vlivu procesů výběru (selekce) nelze pochybovat. Ale o čem lze a dokonce je nutno pochybovat, že to je vše, čím lze evoluci, jak proběhala na této planetě a jak ji známe, vyložit bez zanedbání eventuelních dalších významných momentů. Dokonce na první pohled nás musí napadnout námitka proti redukcionismu, zastírajícímu nezbytnost jakési aktivity ze strany organismů, bez níž se neobejde sám boj o život a tedy také selekce. Proč se vůbec vyskytuje takováto aktivita ve světě kvant, atomů a molekul, jak je chápe fyzika a chemie? Odkud se bere ona nepřehlédnutelná tendence, směřující proti pravděpodobnosti, o níž se někdy mluví jako o negativně entropické (negentropické)? Základní chybou tohoto redukcionismu, který se neomezuje na evolucionistické teorie, je kauzalismus. Myšlení vědců je většinou ještě dodnes fatálně ovlivněno kauzálním myšlením, které se např. projevuje všude tam, kde se mluví o tzv. přírodních zákonitostech. Schema se tu prosazuje proti zkušenosti, proti pozorovaným skutečnostem. Přinejmenším ve světě živých bytostí nelze pominout obecnou a velmi dlouhodobou tendenci přecházet od struktur méně složitých (a tím pravděpodobnějších) k strukturám složitějším, komplikovanějším (a tudíž méně pravděpodobným). Žádné kauzální vysvětlení tu nemůže mít úspěch, který by byl vskutku nenapadnutelný. Někteří současní teoretikové s tím vskutku počítají, ale jsou zatíženi kauzalismem, zařazují tento trand či tuto tendenci mezi jakési zákonitosti, které – jakožto takové – musí být všeobecně platné a závazné. Odtud závěr, že jestliže jsme na této planetě svědky tendence ke složitosti a tedy nepravděpodobnosti (výjimečnosti), můžeme právem uszovat, že tomu tak bylo, je a bude v celém vesmíru. To je dokladem nedomyšlenosti celého pojetí. Na jedné straně se počítá s nahodilostí jako jedním z významných „motorů“ evoluce, ale na druhé straně se tato nahodilost odmítá, když má být aplikována na celý vesmír a zejména na úlohu protientropické tendence. Mnozí teoretici zkoumají tzv. samoorganizaci chaosu, ale musí při tom předpokládat některá základní „zákonitosti“, bez nichž se samoorganizace ani ve své schematické podobě neobjede. Ale tito teoretici si nekladou otázku, odkud se něco tak nechaotického jako zákonitost v chaotickém stavu vzalo. Závěr: aby se myšlenkové experimentování dostalo kupředu a zbavilo se těchto rozporů a nedomyšleností, je třeba opustit kauzalismus a vysvětlovat všechny tzv. kauzální souvislosti (aniž bychom je jako fenomény popírali) na základě reaktivity všech úrovní.

(Písek, 970909-1.)